

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi Towarzystwa Kółek rolniczych w sprawie ustaw o złożeniu gruntów, o oczyszczeniu lasów z cudzych okolów i o uporządkowaniu wspólnych gruntów, czyli w sprawie tak zwanej komasacyi.

Wysoki Sejmie!

Pożyteczność uporządkowania posiadłości rolnych i leśnych przez komasacyę — niemniej zależność od niej dalszego w tychże gospodarstwach rozwoju, uznane są tak ogólnie przez wszystkich inteligentnych gospodarzy, a zastosowanie tej akcyi tak świetne wykazało rezultaty, iż ważne tylko powody wstrzymać mogły Sejm naszego tak przeważnie rolniczego kraju od zajęcia się tą dla nas tak ważną i żywotną sprawą. I rzeczywiście ktokolwiek tylko istniejące w naszym kraju stosunki obok warunków skutecznego przeprowadzenia komasacyi należycie zbada, zniewolonym będzie przyznać, że komasacya dotąd była akcyą jeżeli nie niemożliwą, to w każdym razie przedwczesną. Skuteczne bowiem uporządkowanie gospodostw przez złożenie należących do nich tu i ówdzie porozdzielanych gruntów rolnych wymaga:

po 1sze: aby własność pojedynczych parcel prawnie była wykazaną — czego u nas nie było, gdyż jak wiadomo zakładanie ksiąg gruntowych od niedawna dopiero się rozpoczęło i dotąd jeszcze trwa;

po 2gie: aby, nie przypuszczając komasacyi bezwzględnie przymusowej, bodaj część jakaś właścicieli tych gruntów o potrzebie i użyteczności ich złożenia przekonaną była i żądania swe o komasacyi objawiła. I ten warunek nie istniał dotąd — gdyż, jak to rozprawy sejmowe dowodzą, od pierwszej do terażniejszej sesyi sejmowej tylko dwie od obszarów dworskich wychodzące petycye o komasacyę gruntów się pojawiły;

po 3cie: aby niektóre ustawy kodeksu cywilnego odnośnie do nowych przez komasacyę wywołanych stosunków były zmodyfikowane, lecz i do dopełnienia tego warunku była jedynie Rada państwa kompetentną, nie zaś Sejm krajowy.

To były główne powody, które Sejm od podjęcia tej ważnej sprawy wstrzymywały.

Inaczej atoli przedstawi się rzecz, jeżeli weźmiemy pod rozwagę zaszłe dotąd w tychże stosunkach zmiany.

Przeszkoda, wynikająca z braku ksiąg gruntowych, umniejsza się z każdym rokiem i może być usunięta udzieleniem gminom, zgłaszającym się do komasacyi, pierwszeństwa w zakładaniu potrzebnych ksiąg gruntowych.

Nieufność włościan naszych do zamierzonego uporządkowania gruntów znika widocznie. Najlepszym tego dowodem jest prośba Zarządu Kółek rolniczych, która jest przedmiotem niniejszego sprawozdania i do której dołączone są prośby trzydziestu gmin, domagających się przeprowadzenia komasacyi. Niechaj tylko korzyści z uporządkowania posiadłości rolnych wynikające w kilku tylko gminach się okażą, natenczas z pewnością na to liczyć można, że i reszta gmin w dobrze zrozumianym interesie własnym za tym przykładem pójdzie.

Najgłówniejszą wreszcie przeszkodę usunęły uchwalone przez Radę Państwa ustawy z dn. 7. Czerwca 1883. o porządkowaniu gruntów rolnych w dziale o oczyszczeniu lasów z cudzych okolów i gruntów wspólnych i regulacyi ich zarządu i użytkowań (Nr. Dziennika ustaw państwowych 91, 93 i 94), któremi stosunki prawne z komasacyi wynikać mogące uregulowane zostały.

W obec tego stanu rzeczy nie może Sejm krajowy brać na się odpowiedzialności za dalszą odwłokę akcyi komasacyjnych — owszem winien on jak najrychlej uczynić wszystkie od niego zależne kroki, któreby wykonanie przyspieszyć mogły.

Jako pierwszy krok ku temu uważać musimy przedewszystkiem uzupełnienie ustawy komasacyjnej wymaganemi w niej uchwałami Sejmowemi. Ustawa ta bowiem Nr. 92 Dz. ust. państw. pozostawiając Sejmom pojedynczych krajów koronnych prawo uchwalania licznych zarządzeń — głównie technicznych i administracyjnych, nabywa dopiero mocy jednocześnie z ustawą krajową, która wydana być ma w tym samym przedmiocie w każdym z królestw i krajów (§. 45).

Projekt tej ustawy mógłby wyjść albo od c. k. Rządu albo od Wydziału krajowego. Zważywszy atoli:

że c. k. Rząd przed wniesieniem swego projektu do Rady Państwa tyczące się tej sprawy daty jak najstaranniej zbierał, a zatem potrzebnym w tym względzie materiałem statystycznym rozporządza;

zważywszy, iż projekt ustawy komasacyjnej Sejmom wszystkich innych królestw i krajów przez c. k. Rząd był przedstawiany;

zważywszy wreszcie, iż według udzielonego pismem c. k. Prezydium Namiestnictwa z dn. 3. Stycznia 1886. L. 53 reskryptu Ministerstwa rolnictwa z dn. 27. Grudnia 1885. L. 16.277 Ministerstwo na to się zgadza, aby dotyczące obrady Sejmu krajowego odbyły się, i uchwały sejmowe powzięte zostały na podstawie przedłożeń rządowych, skoro tylko kraj na drodze właściwej wypowie, iż życzy sobie w tym kierunku rozwoju ustawodawstwa agraryjnego i odpowiedni ku temu oznaczy termin, przeto komisya dla spraw gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby zechciał wnieść na najbliższej sesyi pod obrady Sejmu projekt ustawy krajowej, uzupełniającej ustawę państwową z dnia 7. Czerwca 1883. (Nr. 92. ust. państw.) w myśl §. 45. tejże ustawy.

Lwów, 11. Stycznia 1886.

Za przewodniczącego:
J. Tarnowski.

Sprawozdawca:
Piotr Gross.